



В секцията [„Системата ДС”](#) сайтът [Държавна сигурност.com](#) представя поредица, посветена на дейността на **Първо главно управление** (ПГУ) на ДС.

[Част 1](#) е за разузнаването в първите години след 9 септември 1944 г.

[Част 2](#) разкрива подчинеността и зависимостта на ПГУ от КГБ.

В [част 3](#) се хвърля светлина върху методите и средствата, използвани от българското разузнаване при комунизма за неутрализиране на противници чрез остри мероприятия.

[Част 4](#) проследява някои от основните насоки на развитие на ПГУ през 70-те и 80-те години на миналия век.

[Част 5](#) е за Научно-техническото разузнаване.

В [част 5.1](#) се разказва за неявните фирми на НТР и по-специално за ИНКО.

[Част 5.2](#) е посветена на проекта „Монблан” и неявните фирми на ДЗУ.

Част 5.3 разкрива подробности за проекта „Нева”.

⋮

Написано от Христо Христов
Четвъртък, 18 Август 2011 14:50

Още когато през 1988 г. генералният директор на ДЗУ Атанас Атанасов излага пред Живков плана за създаването на мрежа от неявни фирми, е ясно, че проектите „Монблан“ и „Нева“ са тясно финансово обвързани. С валутата от „Нева“ се финансира създаването на мрежата от неявни фирми по „Монблан“.

Заводът за дискове в СССР

Проектът „Нева“ стартира през 1987 г. и представлява изграждането до ключ от българска страна на завод за производство на дискове в гр. Кострома, СССР. Градът е разположен на 330 км североизточно от Москва на двата бряга на река Волга. Той е административен център на Костромска област с излаз на магистрални железни пътища, голямо речно пристанище и летище. Желанието на СССР да се сдобие със завод за дискове датира отпреди това. Още през 1981 г. Съветският съюз се обръща към НРБ с искане за предоставяне на технология за производство на дискови устройства с капацитет 100 и 200 мегабайта.

През 1983 г. капацитетът на устройствата се променя на над 200 мегабайта. Българската страна си поставя за цел да внедри новото поколение „Уинчестър“ с капацитет 317 и 625 мегабайта. През 1985 г. Министерството на радиопромишлеността на СССР иска внедряването на мощности за тяхното производство. Българската страна обаче не бърза. Тя знае, че е монополист в СИБ и притежаването на същата технология от друга страна, и особено от СССР, ще промени търговските перспективи в бранша в социалистическия лагер.

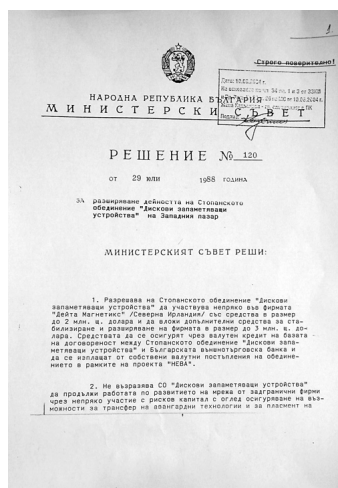
Проектът е задвижен през 1987 г., когато управлението на Живков отново е навлязло в икономическа криза и се стреми да запълни острия валутен дефицит с привличането на допълнителни средства. В потвърждение на това е фактът, че СССР приема да заплати завода за дискове в твърда валута – долари, а не в преводни рубли, каквато е търговската практика за разплащане с България. Асен Койнов, един от оперативните участници в проекта, посочва:

„Идеята за самия проект „Нева“ се роди от едно посещение на Михаил Горбачов в старозагорското предприятие ДЗУ. По това време в него имаше роботизирани около 120 машини. Горбачов забеляза това и каза, че не може такова стратегическо производство

Написано от Христо Христов
Четвъртък, 18 Август 2011 14:50

да се извършва в близост до страна като Турция, която беше в „другия лагер“. И така се създаде проектът „Нева“, който трябваше да предостави подобен завод и технология в град Косторма. Проектът беше засекретен и пазен в тайна най-вече заради Андрей Луканов, който разбра за него едва когато стана министър-председател. Причината за това беше, че той бе радетел за други отношения със СССР, и ако беше разбрал, щеше да се опита да го направи в рубли. А на нас ни трябваха долари, защото машините на Запад се купуват с долари. Това беше и причината този проект да се знае само от трима членове на Политбюро – Огнян Дойнов, Стоян Марков и Тодор Живков.“

Реализацията на проекта



За реализацията на проекта през 1987 г. от ДЗУ е създадено външнотърговското дружество „Инсист“.

Основните служители в него са кадрови офицери или нещатни сътрудници на Управление Научно техническо разузнаване“ (УНТР) в Първо главно управление на ДС, прехвърлени от друга търговска фирма на разузнаването – ИНКО.

„Инсист“ е оглавен от Огнян Бозаров, племенник на Тодор Живков, който също работи преди това в ИНКО, а негов заместник е Асен Койнов.

Написано от Христо Христов
Четвъртък, 18 Август 2011 14:50

На 14 април 1987 г. в Москва е подписан договор между съветското предприятие „Технопромимпорт“ и регистрираната в Лихтенщайн фирма Setron („Сетрон“), представлявана от Дьорди Харгитай Реймунд, германец с унгарски произход. „Технопромимпорт“ представлява Минрадиопром – съветското Министерство на радиопромишлеността.

Според договора „Сетрон“ продава на „Технопромимпорт“ един завод за производство на ДРАЙВ (водещо устройство) за твърд диск „Уинчестър“ 5¼ инча, ноу-хау и инженерингови работи; дизайн за „Диск Драйв“; техническа помощ и битов дизайн.

Общата стойност на договора е 42 629 767 долара, 133 292 501 германски марки и 13 176 552 088 японски йени. В книгата „Спомени“ на Огнян Дойнов се посочва, че бюджетът на „Нева“ е 200 млн. долара.

Според зам.-директора на „Инсист“ Асен Койнов той е 250 млн. долара. Важно уточнение е, че тази сума представлява българските инвестиции в проекта. От съветска страна се твърди, че направените инвестиции са 350 млн. долара. Общата стойност на проекта възлиза на около 600 млн. долара.

Споразумението между „Сетрон“, „Инсист“ и ДЗУ

На следващия ден – 15 април 1987 г., е подписано споразумение между „Сетрон“, „Инсист“ и ДЗУ. Първите две фирми са основните контрактори, а ДЗУ е главен доставчик. Трите страни са главните изпълнители на проекта „Нева“. По силата на тристранното споразумение „Инсист“ трябва да осигури изпълнението на договора чрез ДЗУ и да гарантира финансирането, необходимо за изпълнението на споразумението. Неговите клаузи разпределят печалбата по проекта по 50 процента между „Сетрон“ и „Инсист“. ДЗУ няма право на част от печалбата, тъй като е доставчик на оборудването и

Написано от Христо Христов
Четвъртък, 18 Август 2011 14:50

калкулира печалбата си в цената на изделията, които доставя. Споразумението е одобрено от Министерството на външноикономическите връзки (МВИВ).

Целта на схемата, приложена в споразумението, е да се избегнат ограниченията на КОКОМ. „От близо 600 машини само 36 влизаха в списъка“, уточнява Асен Койнов. ДЗУ произвежда технологичните продукти, по-голяма част от които са доставени отвън, като сменя маркировката със своя, за да се заобиколят ограниченията. „Инсист“ беше техническият изпълнител на външнотърговската операция – да достави оборудването на ДЗУ, ДЗУ да го събере, да го тества модул по модул, линия по линия, да го изпрати и инсталира в СССР“, обяснява Койнов.

Ембарговото оборудване е изработено в България, като елементите са купени отвън. Койнов допълва: „Разработвахме ги съвместно с инженерен екип от Израел, тъй като Израел не беше член на КОКОМ. Това беше единственият начин да не нарушим изискванията на КОКОМ – чрез съвместна работа със задгранични дружества. Израелската компания разработи машините, които след това бяха произведени тук. Компанията беше управлявана от Хаим Клайн, който управлява и холдинга Ем Ди Ай. За да имаме контрол върху дейността ѝ, ДЗУ купи 50 процента от израелската фирма. Впоследствие този дял беше продаден обратно на нейните предишни собственици.“

По всяка вероятност става въпрос за израелската компания Ди Пи Ей. Тя е част от холдинга Ем Ди Ай, регистриран в Панама и Холандия и ръководен от Клайн, за когото се твърди, че е свързан с израелските специални служби. В него също така влизат „Сетрон“ и още куп фирми – лихтенщайнските „Сетрик“ и „Интертехнолоджи“, американските „Нихон медиа“ и „Кейлок“, британските „Дукейс“ и Ей Ти Ел, панамската „Нихон медиа“, израелската „Медизин“ и австрийската „Инсист хендел“.

Холдингът е пресечената точка между секретните проекти „Нева“ и „Монблан“. В него освен финансови потоци за десетки милиони се преплитат и дружества, купени като неявни фирми и трансформирани впоследствие. Британската Ей Ти Ел всъщност не е нищо друго освен продължението на фирмената верига – „Дейта магнетикс“ – „Икуалбизи“ от стартовия пакет на „Монблан“. През 1990 г. Ей Ти Ел е продадена на тайванска фирма за около 5 млн. долара. Сумата е точно толкова, колкото ДЗУ влага в „Дейта магнетикс“ през 1988 г. Купувачът обаче междувременно изпада във фалит и България не получава нищо.

Написано от Христо Христов
Четвъртък, 18 Август 2011 14:50

Заводът за дискове в Кострома е трябвало да бъде завършен през 1989 г. Сроковете по договора обаче не са спазени, въпреки че съветската страна изпълнява финансовите условия. Вместо това рухва комунизмът и в България БКП губи политическия си монопол. След промените повечето от участниците от НТР в проекта твърдят, че той е провал за руснаците.

Руски представители на проекта обаче заявяват, че българската страна постоянно е представяла нови изисквания и това е причината построяването на завода да се забави. Когато през 1994 г. заводът все пак е завършен, той е безнадежно остарял и замисленото производство не започва. „Още преди пускането на завода тази технология вече беше пазарно остаряла. На практика ние продадохме на руснаците нещо, което на западния пазар вече беше загубило своето значение“, казва Асен Койнов.

Андрей Луканов и преразпределението на тайните милиони



Битките за разпределение на милионите долари по секретния проект обаче тепърва започват. С оттеглянето си Живков губи политическия контрол. Преди това – през 1988 г., той отстранява Огнян Дойнов.

На политическата сцена през 1990 г. излиза Андрей Луканов, за когото самият Дойнов приживе посочва недвусмислено обвързаността му със съветските специални служби.

По време на двете правителства на Луканов през 1990 г. стават и първите прехвърляния на средства по различни фирми от проекта „Нева“.

Написано от Христо Христов
Четвъртък, 18 Август 2011 14:50

Когато площадите на България са пълни с протестиращи българи срещу преименуваната в БСП Българска комунистическа партия, зад гърба на обществото е решавано разпределянето на милионите от тайните операции на разузнаването. Тези средства впоследствие ще осигурят една част от началния капитал на лицата, свързани с ДС и комунистическия елит. През следващите години на прехода те ще заемат ключови позиции в различни сектори на българската икономика. Ето каква секретна кореспонденция се разменя между ръководителите на проекта „Нева“ Атанас Атанасов, директор на ДЗУ и Огнян Бозаров, шеф на „Инсист“ с Луканов през лятото на 1990 г.:

„Във връзка с изпълнението на задачите, поставени пред задграничните фирми през януари 1988 г. и задачите на постановление 120 на Министерския съвет, пристъпихме към продажбата на задграничните ни активи.

Предстоят разговори, които окончателно ще определят условията на продажба, но засега те се очертават в следния вид:

- 5 млн. щатски долара – ноември 1990 г.;
- 1 млн. английски лири – януари 1991г.;
- 50 процента от остатъка – септември 1992 г.;
- останалата сума – октомври 1993 г.

На предстоящите разговори ще се уточнят приемливи за нас форми на гарантирано плащане за последните две вноски. След получаване на средствата от тях 1 млн. английски лири ще бъдат върнати на партньора ни по проекта, който предостави тази сума за участие в инвестициите. Общата сума на продажбата покрива всички направени разходи и осигурява минимална печалба. Кредитът за участие в горните инвестиции от 12 250 000 щатски долара, включително лихвите, е възстановен от проекта в края на 1989 г.“

Указанията от Луканов са следните:

„Във връзка с настъпилите промени във вътрешното стопанско законодателство и в международните условия Ви съобщаваме, че няма ограничения поставеният от вас

Написано от Христо Христов
Четвъртък, 18 Август 2011 14:50

въпрос да бъде решен от ТП „Инсист“ и ръководството на проекта „Нева“ в съответствие с интересите на предприятието.“

Трансформациите след „Нева“

Така се поставя началото на преразпределянето на тайни средства след политическите промени в България. Започва процес на трансформация и легализиране на българското участие в неявните фирми при комунизма. С трансфера на средства проектът „Нева“ намира продължение в друг проект – „Кейлок“. С него е свързано втората вълна от източване на държавни средства от проекта „Нева“, започнал през 1994 г. Тогава България се управлява от правителството на Любен Беров с мандата на ДПС, а в края на същата година е заменено от социалистическия кабинет на Жан Виденов. В ДЗУ е върнат директорът от времето на Живков Атанас Атанасов. При първата вълна на масовата приватизация ръка върху ДЗУ слага групировката на Илия Павлов „Мултигруп“, която получава 31,1 процента от акциите чрез „Ем Джи Елит холдинг“.

Регистрираното в САЩ дружество „Кейлок“ е една от ключовите фирми в холдинга Ем Ди Ай (съакционер на ДЗУ в дружеството е японската компания ТАЕК). Само във фирмите „Кейлок“ и Ди Пи Ей потъват 26 млн. долара по проекта „Нева“.

„Кейлок“ обаче не се оказва крайната спирка на значителна част от милионите по „Нева“. След като бързо е доведен до фалит, дружеството е трансформирано в „ДЗУ корпорейшън“, регистрирано също в САЩ. „Кейлок“ фалира и затова, защото в мениджмънта на проекта толкова време е участвало едно водещо лице – казва се Клайн, който е правил огромни разходи само със собствения си подпис или с подписа на още едно лице, наречено Огнян Бозаров. В цялата тази боза от съмнителни действия настъпи момент, в който някой трябваше да плаща“, коментира по-късно източването на задграничните филиали на ДЗУ бившият зам.-промишлен министър Рачо Петров.

„ДЗУ корпорейшън“ наследява собствеността на държавата върху патентите и технологичните изделия, но за кратко, защото няколко месеца по-късно дружеството е пререгистрирано в „Понт периферълс“. С аргумента, че е необходим оборотен капитал

Написано от Христо Христов
Четвъртък, 18 Август 2011 14:50

за производството на нови изделия в ДЗУ, тогавашният изпълнителен директор Рафаел Саркисян задвижва схема за кредитиране на ДЗУ с 12 млн. долара, срещу което да се ипотекират някои предприятия на комбината.

Министерството на промишлеността блокира сделката и в крайна сметка е подписан договор за кредитиране на ДЗУ с 4,7 млн. долара с банката, която е обслужвала проекта „Нева“ – виенската Централ вексел банк. В нея основните средства са руски и унгарски капитали. След промените Централ вексел кредитбанк става известна в България с взаимоотношенията си с „Плама“ – Плевен, през 90-те години. Тя финансира проекта „Гига сторидж“ на близкия до Дойнов Бисер Димитров за построяването на завод за дискове в Белфор, Франция, през 1994 г., когато той беше арестуван и разследван. Същата банка участва като кандидат-купувач в консорциум с унгарската цигарена фабрика „Витабак“ при опита за приватизация на „Булгартабак“ през 2002 г.

Инвестираните в „Понт периферълс“ близо 5 млн. долара потъват без да е започнато производство. Накрая фирмата също се оказва без капитал, без активи и единствено със собственост върху остаряла технология.

Ето по какъв начин финансовото продължение на проекта „Нева“ е описано години по-късно от бившия зам.-министър на промишлеността Рачо Петров:

„Проектът „Нева“ е донесъл на България около 120 млн. щатски долара. От тях половината са били насочени за възстановяване на взетите от ДЗУ кредити, а останалата част от средствата за развитие на нов проект, известен под името „Кейлок“. Неговата цел е чрез поделения на комбината в Израел и Калифорния да му се осигурят възможности за високотехнологични производства. Първоначално тя беше базирана на територията на Израел, в Тел Авив. Беше създадена и функционираше с български капитали. Разработеният от нейните специалисти твърд диск даде основание през 1993 г. да започне реконструкция в ДЗУ за внедряване на новото изделие в производството на комбината.

Междувременно обаче поради изкуствено създадени условия за фалит на „Кейлок“ през

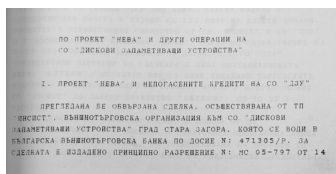
Написано от Христо Христов
Четвъртък, 18 Август 2011 14:50

1994 г. тя беше преобразувана и преименувана на „Понт периферълс“ и с наше съгласие регистрирана в САЩ. В края на същата година тя беше в състояние съвместно със старозагорския завод да произвежда някъде около 6000 от новите 540-мегабайтови дискове, като през 1995 г. комбинатът можеше да увеличи двойно това производство.

За съжаление хората, които тогава поеха управлението на промишленото министерство и на ДЗУ, провалиха изпълнението на тази програма. Фактически от страна на тогавашните шефове на ДЗУ беше разигран един фарс. Според тях създадените в „Понт периферълс“ технологични разработки представлявали опит за приватизация и те трябвало да бъдат получени от държавата. От този момент до ден-днешен никой не разбра какво се случи с документацията на „Понт периферълс“.

Един от митовете, които обаче продължават да се поддържат, е, че проектът „Нева“ е успешен и е донесъл на страната милиони долари печалба. Бившият зам.-министър на промишлеността Рачо Петров твърди, че става въпрос за около 120 млн. долара. Ако се погледне по-внимателно неговото изказване, ще се види, че с половината от тази сума са върнати кредити, с които е стартирал проектът, тоест чистата печалба не може да е 120 млн. долара, а двойно по-малко. В книгата „Спомени“ на Огнян Дойнов е посочено, че проектът носи на България над 65 млн. долара печалба. И двете твърдения не са подкрепени с документални факти. Доколко печеливш е наистина проектът „Нева“ и има ли сигурен източник, който да е документирал действителните приходи от него?

Ревизията на БВТБ и истината за финансовата печалба от „Нева“



Отговорът е „да“ и това са банковите сметки, по които са се движили средствата на проекта. Проверка по тях е направена от единствената ревизия на Българската

Написано от Христо Христов
Четвъртък, 18 Август 2011 14:50

външнотърговска банка (БВТБ), извършена от „Банков надзор“ на БНБ през 1993 г.

Нейното заключение не е огласено публично и съдържанието на ревизионния акт е известен на много тесен кръг хора. Ето каква важна светлина хвърля ревизията на БВТБ върху финансовата страна на проекта „Нева“. Случаят е разгледан в специален раздел на ревизията, озаглавен „Проект „Нева“ и други операции на СО ДЗУ“.

Ревизията е разполагала с договора за построяването на завода за дискове и със споразумението към него и още в началото е отбелязала нещо много важно, а именно финансовите параметри на проекта и предварително заложената печалба на двете страни в него. От документацията се разбира, че печалбата не е нито 65 млн. долара, нито 60 млн., както твърдят отделни лица, а двойно по-малка. „По посочената план-сметка се предвижда реализацията на споразумението – приходи във валута около 230 млн. щатски долара и разходи 200 млн.

Приблизителният нетен валутен резултат се очаква да е около 30 млн. долара“, е отбелязано в ревизионния документ, цитиращ споразумението към договора. Посочено е, че резултатът за ДЗУ се очаква да е около 15 млн. долара. Другата половина е в полза на чуждестранния партньор. В принципното разрешение за проекта, дадено от МВИВ, се казва, че отчетът по него ще бъде извършен от „Инсист“ и чуждестранния партньор и ще се представи за сведение в БВТБ до 31 декември 1991 г. Банката трябва да отнесе формирания валутен резултат по сметката на СО ДЗУ.

За осъществяването на проекта „Инсист“ е поискал кредит от БВТБ, като за обезпечение е предоставил банкова гаранция от съветската банка Внешторгбанк в размер на 43 млн. долара, 133 млн. германски марки и 13 млрд. японски йени. Гаранцията първоначално е представена на „Сетрон“, след което е цедирана на „Инсист“. По същество сделката е реекспортна операция – от чужбина е купувано оборудване, което е продавано на СССР. Част от доставките са и от доработки и производство на СО ДЗУ.

С протокол от 26 октомври 1987 г. управителният съвет (УС) на БВТБ е решил да предостави на „Инсист“ валутен кредит в размер на 97 млн. долара. Крайният срок за ползването му е 31 декември 1988 г., а срокът за погасяване е до 24 месеца от датата на ползването му. Установено е, че е сключен договор за валутен кредит между БВТБ и „Инсист“ за 27,6 млн. долара от 25 август 1987 г.

Срокът за ползването му е до 31 март 1988 г, а за погасяване – до 31 декември 1988 г. Това е единственият договор, който е представен на ревизията. По сделката „Инсист“ е ползвал общо 86,5 млн. долара. За 58 млн. долара няма подписан договор за кредит. Ползването от „Инсист“ на неоформената с анекс част от кредита е било извършвано по кореспондентски път. Кредитът е погасен изцяло. Платени са и лихви в размер на 1,6 млн. долара. Установени са отклонения в сроковете за ползване и погасяване, предвидени в решението на УС на БВТБ, в резултат на нарушаване на графиците за строителство на обекта в СССР и промени в ценвата конюнктура.

„Инсист“ многократно е настоявал пред БВТБ да му бъдат открити сметки по трите валути (щатска, германска и японска), за да отчети достигнатата печалба при осъществяването на проекта. Съгласно принципното разрешение на МВИВ отчет за сделката е трябвало да се направи при приключването и през декември 1989 г. „Инсист“ представя на БВТБ междинен отчет, доказващ печалба от около 25 млн. долара. Този отчет е приет от БВТБ и тя открива сметки в трите валути, по които да се отчети печалбата. От откриването до закриването им (щатската е закрыта на 5 септември 1990 г., а германската и японската – на 12 февруари 1992 г.) по сметките общо са постъпили 22 599 871 долара.

От тези сметки обаче през май и август 1990 г. са извършвани погашения по кредита на „Инсист“ общо за 11,4 млн. долара. Така отчетеният от тях резултат спада почти двойно. Тъй като със суми, постъпили от сделката по временни сметки, са погасени 12,5 млн. долара от кредит на СО ДЗУ, може да се приеме, че общият нетен валутен резултат се е оформил на 23,7 млн. долара. По план-сметката на споразумението по проекта „Нева“ обаче е очакван нетен валутен резултат за 30 млн. долара, който не е достигнат.

С писмо от 26 юни 1990 г. „Инсист“ е поискал БВТБ да преведе печалба на партньора „Сетрон“ в размер на 7,5 млн. долара. Как са били отчетени задълженията към чуждестранния партньор – фирмата „Сетрон“, ревизията не е установила. По твърдения на БВТБ изричен превод в полза на чуждестранния партньор за отчитане на валутния резултат не е правен. Как са уредени взаимоотношенията между „Инсист“ и „Сетрон“ е въпрос, на който трябва да се отговори от ДЗУ и „Инсист“. Според БВТБ окончателният отчет на сделката, изискван от МВИВ, не е правен, защото обслужването на сделката е преминало изцяло в друга банка.

Ревизията е подчертала, че споменатите 11,2 млн. долара печалба трябва да се

Написано от Христо Христов
Четвъртък, 18 Август 2011 14:50

разгледат във връзка с другите задължения на ДЗУ. Съображенията за това са следните: съгласно споразумението от 1987 г. генерален доставчик по сделката е ДЗУ. Износът, заплащан от съветска страна, е извършван и с изделия и доокомплектовка от ДЗУ. По тези причини би трябвало да се разгледат всички валутни кредити, ползвани от ДЗУ, и да се анализира състоянието им.

Ревизорите установяват, че извън проекта „Нева“ ДЗУ има кредит от 1985 за 32,9 млн. долара и от 1988 г. – за 10,7 млн. долара, или общо кредити за 43,6 долара, които не са изплатени.

Все пак са засечени други банкови сметки, от които става ясно, че „Инсист“ е превел известни суми на „Сетрон“. Ревизията е отбелязала, че на 1 декември 1989 г. „Инсист“ е изпратил на БВТБ писмо, с което я уведомява за друг договор със съветския „Технопромимпорт“. Той също е от името на „Сетрон“. На 14 декември 1989 г., деня, в който огромно мнозинство протестиращи българи е наобиколило комунистическия парламент и настоява за отмяна на чл. 1 от Живковата конституция за ръководната роля на БКП, а председателят на Държавния съвет Петър Младенов произнася фразата „По-добре танковете да дойдат“, се подготвя операцията по превода на няколко милиона долара, като „Инсист“ уведомява БВТБ за това. На следващия ден на „Сетрон“ са преведени 300 000 долара, на 28 декември – 600 000 долара, и на 13 февруари 1990 г. – 1 млн. долара. Преводите са от суми, отнесени по временна сметка, а по-късно са отчетени като дебитен оборот на откритата през февруари 1990 г. сметка на „Сетрон“ в БВТБ.

На 26 декември 1989 г. от съветския контрагент в банката са постъпили приходи от 1,8 млн. Долара. От тази сметка има извършено плащане на 198 571 долара. От същата сметка „Инсист“ е дал на депозит в БВТБ 1,6 млн. долара. На 6 март 1990 г. търговското предприятие е поискало да бъдат преведени в израелска банка 560 000 долара, което е извършено на 22 март. При освобождаване от депозит на 1,6-те млн. долара на 17 април 1990 г. по една от временните сметки са отнесени 1 057 342 долара. Преди това, на 6 април, „Инсист“ е поискал да бъдат преведени 1 040 000 долара в австрийската Bank Winter & CO AG. Този превод не е извършен. Остатъкът е преведен по сметката на „Сетрон“. Ревизията не е преглеждала движението по сметката на чуждестранния партньор и по други сметки на „Инсист“.

Краят на ДЗУ

Написано от Христо Христов
Четвъртък, 18 Август 2011 14:50

Когато през 1991 г. активите на ДЗУ още не са източени напълно чрез задграничните му фирми, някои от основните икономически показатели за периода 1971-1990 г. оформят следната картина, описана от генералния директор на ДЗУ Рафаел Саркисян и приложена към дело №4/1990 г. на Главна прокуратура за икономическата катастрофа:

- Произведена продукция – 11,1 млрд. лева;
- Съвкупна печалба – 5,5 млрд. лева;
- Данъчни отчисления – 4,1 млрд. лева;
- Приходи в неконвертируема валута – 6,9 млрд. преводни рубли;
- Приходи в конвертируема валута – 64,9 млн. долара;
- Разходи в конвертируема валута за машини – 214,2 млн. долара;
- Разходи за материали и окомплектовка – 176,8 млн. долара.
- Кредитната задлъжнялост към 1991 е:
- Кредити за оборотни средства – 150 млн. лева;
- Кредити за капитални вложения – 136 млн. лева;
- Кредити за капитални вложения във валута – 50 млн. долара.

През 1999 г. основният кредитор на предприятието – виенската Централ вексел кредитбанк, вече е предложил няколко пъти схеми за погасяване на дълга срещу собственост в ДЗУ. В крайна сметка през 1999 г. 48 процента от комбината са купени от унгарската фирма „Видеотон“ за 100 000 германски марки. Унгарците искат и опрощаване на задълженията по ЗУНК, които са 15 млн. долара, както и редуциране на дълга към Булбанк (наследила БВТБ) в размер на 50 млн. до 10-15 млн. Залезът на някогашната социалистическа гордост настъпва окончателно, когато през 1999 г. лицензът за производството на дискове е отнет след задържане на пиратска продукция от завода. От 2002 г. фирмата започва производство на два вида сешоари. Години след края на „Нева“ Бисер Димитров, който остава близък с Дойнов – един от архитектите на проекта, ще обобщи:

„Нева“ беше като Гарабед шпионина на петия етаж – всички знаеха за проекта, а в същото време беше голяма тайна. „Нева“ като търговска операция е изключителна, като технологична – нулева. Там технология нямаше, просто на руснаците се продаваха усмивки от старите ленти. Взеха се много пари и ако не се беше срутила съветската система, някой трябваше да бъде отговорен.“

За няколко милиона долара повече

Краят на другия български изпълнител по проекта „Нева“ – „Инсист“, настъпва още по-бързо, отколкото на ДЗУ. Неговото заличаване от съдебните регистри е в резултат на друга битка за няколко милиона долара. „Най-трудният момент за проекта беше, когато Луканов обяви мораториум върху външния дълг на България, както и върху всички валутни плащания. Тогава проектът беше на една трета от реализацията си. Наложи се да прехвърлим цялото финансиране на проекта в австрийската Централ вексел кредитбанк. Получихме и кредит от тях на базата на преведените от СССР пари“, разкрива бившият зам.-директор на „Инсист“ Асен Койнов.

През есента на 1990 г. настъпват нови размествания на основните играчи в проекта. Лихтенщайнската „Сетрон“, която е основен контрактор по договора и споразумението за „Нева“, на 5 октомври 1990 г. прехвърля правата си на германската Waltham Electronic („Валтам електроник“). Както и „Сетрон“, така и „Валтам електроник“ е собственост на германец с унгарски произход Харгитай Реймонд. Оказва се, че той е и един от основните акционери в банката, която обслужва проекта „Нева“ – австрийската Централ вексел кредитбанк.

През май 1992 г. проектът е почти приключил и се изготвя баланс за разпределение на печалбата между страните. На 10 март 1993 г. е подписан протокол за приключване на взаимоотношенията. Само няколко месеца по-късно, на 18 август 1993 г., „Валтам“ предявява претенции към „Инсист“ за 7 млн. долара. По това време „Инсист“ вече не се ръководи от племенникът на Живков Огнян Бозаров. На негово място е назначен Владимир Милев – изпълнителен директор, а председател на съвета на директорите става Драгомир Бучев.

Имената на Владимир Милев и Драгомир Бучев по-късно са свързани със скандала за финансови злоупотреби в държавната фирма „Консолид комерс“, който беше разкрит през август 2006 г. Става дума за неправомерен превод на 5 млн. евро от страна на ликвидатора й Владимир Милев на финансовата компания „Форекско“, в чиято управа е работил през 2004 г. Назначен е за ликвидатор през 2005 г. По същото дело беше обявен за издирване и екстрадиран от Лихтенщайн Драгомир Бучев, който е директор на финансовата къща „Форекско“. Преди това той също е бил в управителните органи на „Консолид комерс“ от 1994 г. до 1997 г.

Написано от Христо Христов
Четвъртък, 18 Август 2011 14:50

Държавната фирма „Консолид комерс“ е образувана с разпореждане №117 на Министерския съвет от 17 ноември 1993 г. и целта ѝ е да контролира държавната собственост в най-апетитните външнотърговски обединения като „Електроимпекс“, „Химимпорт“, „Булгарлизинг“, „Машиноекспорт“, които имат значителни инвестиции в задграничните си дружества. През март 2001 г. със заповед на тогавашния министър на икономиката Петър Жотев „Консолид комерс“ е обявена за ликвидация.

Закриването на „Инсист“

През 1993 г. обаче се води ожесточена битка за милионите по сметките на „Инсист“. Фирмата „Валтам“ сезира Министерството на търговията, ръководено от тогавашния министър Румен Биков, ДЗУ и „Инсист“ за доброволно изплащане на милионите, за които има претенция. „Инсист“ отказва да ги плати и през януари 1994 г. съдът налага заповор на сметките му в България и в чужбина. След обжалване заповорът в страната е отменен, но не и на сметките в Централ вексел кредитбанк, срещу която „Инсист“ завежда дело във виенския съд за сумата от 2,2 млн. долара. От друга страна, „Валтам“ завежда дело в българския Арбитражен съд за 1 847 000 долара. Според „Инсист“ ДЗУ и „Валтам електроникс“ са надвели 1,3 млн. долара и 1 073 000 японски йени, както и 100 000 германски марки. „Инсист“ оспорва иска на „Валтам“, защото няма споразумение с тази фирма, а със „Сетрон“.

Според споразумението по проекта „Нева“ печалбата се разпределя по 50 процента между „Инсист“ и „Сетрон“ и затова ДЗУ не може да бъде привлечено като страна по делото. Въпреки това „Валтам“ и ДЗУ обединяват интересите си срещу „Инсист“. Съдът обаче обаче решава, че германската фирма, получила права от „Сетрон“, не е легитимна да води такова дело срещу „Инсист“.

Въпреки това натискът срещу „Инсист“ продължава. Дружеството е прехвърлено с решение на правителството от Министерството на търговията, ръководено от Валентин Карабашев, към Министерството на промишлеността с министър Румен Биков. По силата на тогавашния Търговски закон министърът има правомощия над подведомствените му държавни търговски дружества като едноличен собственик на капитала им. На 12 май той кани в кабинета си управляващите на „Инсист“. На срещата присъстват изпълнителният директор на ДЗУ Рафаел Саркисян и Евтим Пандев,

Написано от Христо Христов
Четвъртък, 18 Август 2011 14:50

директор на задграничното дружество на старозагорския комбинат в САЩ „Понт периферълс“. На срещата министър Биков настоява да се подпише споразумение между „Валтам“, ДЗУ и „Инсист“. По силата на него „Инсист“ трябва да оттегли иска си срещу Централ вексел кредитбанк и да заплати 50 000 долара разноски по делото.

Дружеството трябва да се съгласи за в бъдеще сумите по сметките в тази банка да се задължават с подписите на „Валтам“ и ДЗУ. Ръководството на „Инсист“ не се съгласява. По-късно към него са отправени обвинения, че е подготвяло прехвърлянето на над 2 млн. долара в офшорна компания. Натискът върху „Инсист“ продължава с телефонни обаждания. На 17 май следва нова среща при министъра с участието на Бучев и Пандев. Обяснено е, че ако „Инсист“ не подпише предложението, ДЗУ няма да получи от САЩ важен технологичен продукт, за който не става ясно какъв е и има ли отношение към проекта „Нева“. От „Инсист“ отново не се съгласяват и подават сигнал в Главна прокуратура. Тя изисква информация от Министерството на промишлеността, но то не отговаря.

След поредния отказ на „Инсист“ да предаде управлението на сметките в Централ вексел кредитбанк, в които има над 2 млн. долара, в битката за тях се предприемат и крайни административни мерки. Със заповед на министъра на промишлеността Румен Биков от 27 май 1994 г. „Инсист“ ЕАД е преобразувано и се влива в ДЗУ. Сградата на дружеството е запечатана, а в нея влиза полиция, повикана от ДЗУ. През 1995 г. между „Понт периферълс“ и „Валтам“ се подписва договор, според който всички активи на „Понт“ се оценяват на 15 млн. долара и се разпределят поравно между двете фирми. Преди това по искане на Централ вексел кредитбанк одиторската къща „Купърс и Либранд“ прави оценка на „Понт периферълс“ на стойност 36 млн. долара активи. В крайна сметка и тези милиони потъват в американската авантюра на ДЗУ, преминала през три етапа – „Кейлок“, „ДЗУ корпорейшън“ и „Понт периферълс“. Авантюра, която приключва с празни сметки за държавата след добре организираното източване на ДЗУ.

За основа на публикацията е използвана документалната книга на Христо Христов, [„Империята на задграничните фирми“](#)

– създаване, дейност и източване на дружествата с българско участие зад граница 1961-2007 г., Институт за изследване на близкото минало, изд. „Сиела“, С., 2009 г.